

Информация для педагогов по адаптации первокурсников к новому месту учебы

Почему вопрос адаптации первокурсников достаточно важен на сегодняшний день? Ведь многие считают, что в современном мире есть проблемы и поважнее. Многие думают: «Какие проблемы могут быть у юноши или девушки, только что поступивших в колледж? Это чистая и беззаботная пора. У них вся жизнь впереди!». И правда, это только начало жизни и важно, чтобы оно было светлым и прекрасным! Но ведь никто не задумывается о том, что у того же юноши или девушки могут возникнуть сложные проблемы с адаптацией к новой обстановке в учебном заведении.

Процесс адаптации длительный и не всегда успешный, и у значительной части обучающихся первого года обучения возникают проблемы с адаптацией, что связано с личностными качествами самих студентов, отсутствием навыков к самостоятельной учебной деятельности, несформированностью профессионального самоопределения. В понятие адаптации входит мотивация учения и профессионального самоопределения, самостоятельность умственного труда, ценностные предпочтения, отношения с преподавателями и одногруппниками. Этот период является для обучающегося «трудным возрастом», «переломным периодом». В это время заканчивается формирование фундамента личности, достраиваются её верхние – мировоззренческие этажи. Осознание своего «Я» происходит как осмысление своего места в окружающем социуме. Одновременно наблюдается постоянный поиск нравственных ориентиров, связанных с переоценкой смысла жизни.

Трудности адаптации в этот период связаны с 3 главными обстоятельствами:

- Несовпадением высокого уровня притязаний и, как правило, низким социальным статусом, который задан возрастом.
- Несовпадением старого стиля родительства и новых потенциальных возможностей этого возраста.
- Противоречием между усилившейся ориентацией на самостоятельность и зависимость от мнения сверстников. Учебная жизнь начинается с первого курса, и поэтому успешная адаптация первокурсника к жизни и учебе в колледже является залогом дальнейшего развития каждого студента как человека и будущего специалиста.

Преподаватель в своих наблюдениях за обучающимся может самостоятельно определять уровень адаптации первокурсника, если знает признаки адаптированности:

Низкий уровень адаптации:

- обучающийся равнодушно или отрицательно относится к колледжу;
- нередки жалобы на здоровье;
- преобладает подавленное настроение;
- наблюдаются нарушения дисциплины;
- учебный материал усваивается фрагментарно;
- затруднена самостоятельная работа, нет интереса к ее выполнению;
- домашние задания выполняет нерегулярно, необходим постоянный контроль, систематические напоминания со стороны преподавателей, куратора или родителей;
- для понимания нового и решения задач по образцу требует значительной помощи преподавателей;
- общественные поручения выполняет под контролем, без особого желания, пассивен;
- близких друзей не имеет, знает по именам и фамилиям лишь часть одногруппников.

Средний уровень адаптации:

- обучающийся положительно относится к колледжу, посещение не вызывает отрицательных переживаний;
- понимает учебный материал, если преподаватель излагает его подробно и наглядно;
- усваивает основное содержание учебных программ, самостоятельно решает типовые задачи;
- сосредоточен и внимателен при выполнении заданий, поручений, указаний старших, но при его контроле;
- бывает сосредоточен только тогда, когда занят чем-то для него интересным;
- почти всегда выполняет домашние задания;
- общественные поручения выполняет добросовестно;
- дружит со многими одногруппниками.

Высокий уровень адаптации:

- обучающийся положительно относится к колледжу, предъявленные требования воспринимает адекватно;
- учебный материал усваивает легко;
- глубоко и полно овладевает программным материалом;
- решает усложненные задачи;
- прилежен, внимательно слушает указания и объяснения преподавателей;
- выполняет поручения без внешнего контроля;
- проявляет большой интерес к самостоятельной учебной работе, готовится ко всем занятиям;
- общественные поручения выполняет охотно и добросовестно;
- занимает в группе благоприятное статусное положение. Рекомендации преподавателям по адаптации первокурсников

1. На первых занятиях ознакомить с системой обучения в колледже и требованиями к знаниям.
2. Объяснить обучающимся правила работы с книгой, методическими пособиями.
3. Учитывать индивидуальный подход к учащемуся при опросе с учетом психологических и возрастных особенностей.
4. Скорректировать количество домашнего задания и письменных работ по требованиям программ. Оно должно быть минимальным с целью предупреждения перегрузки.
5. Использовать способы воздействия на мотивационную сферу учащегося: проблемное обучение, приемы активизации, общение, разнообразные педагогические технологии, компьютерное обучение.
6. Проводить менее стрессогенный опрос: письменный, тестовый или групповой.
7. Уделять внимание беседам о нравственности, самовоспитании, об организации режима

дня, профилактике заболеваний.

8.. Всячески предупреждать повышение тревожности у обучающихся.

9. Применять такие формы и методы обучения, которые позволили бы обучающимся эффективно общаться с целью скорейшей адаптации и устранения языкового барьера.

10. Применять методы обучения педагогов - новаторов.

11. Занятия проводить, опираясь на зону актуального и ближайшего развития обучающегося.

Қарым – қатынас

этикасы

Адам қоғамда өзін қоршаған адамдар тобында өмір сүреді және дамиды, оның талаптарына сәйкес өз ойлары мен мінез-құлқын өзгертеді, топтың басқа мүшелерімен өзара әрекеттесу арқылы әртүрлі байланысты сезінеді. Қарым-қатынассыз жеке адамды түсіну, оның дамып жетілуін талдау мүмкін емес.

Қарым-қатынаста адамдар өзін көрсетеді, өзі үшін және басқалар үшін психологиялық қасиеттерін аша түседі. Сонымен бірге ол қасиеттері қарым – қатынаста қалыптасады да. Адамдармен қарым-қатынаста адамның адамзаттық тәжірибені игеруі, қалыптасқан мораль, құндылықтар, білім мен іс-әрекет түрлерін игеруі, жеке адам және дара адам түрінде қалыптасуы іске асырылады. Яғни қарым-қатынас адамның психологиялық дамуының маңызды факторы.

Педагогикалық этика / әдеп/ - этика ғылымының өзіндік тарауы болып табылады және педагогикалық мораль ерекшелігін зерттейді, педагогикалық еңбек саласындағы жалпы адамгершілік ұстанымдарының жүзеге асыру өзгешелігін анықтайды, оның функциясын, этикалық санат мазмұны принциптерінің өзгешелігін ашып көрсетеді. Сонымен қатар, педагогикалық әдеп оқыту - тәрбиелеумен кәсіби түрде айналысатын адамдар арасындағы және кәсіби ортадағы адамгершілік қатынастар мен мұғалімнің адамгершілік қызметтерін және мұғалімдер ортасында қалыптасқан өзгеше тәртіп пен мінез –құлық т.б. зерттейді.

Мұғалімнің педагогикалық беделі - оның оқушылар мен мұғалімдер және әріптестер ұжымындағы моральдік статусы, бұл құрмет пен құрметке ие болып жүрген беделді де, құрметті ұстаздың тәрбиеленушілердің тәртібі мен нанымдарына әсер ететін өзіндік тәртіп түрі. Педагогикалық бедел мұғалімнің осыған дейінгі алған моральдік-этикалық және психологиялық-педагогикалық даярлығына байланысты. Оның деңгейі білімнің, зеректіктің, шеберліктің тереңдігімен және өз еңбегіне деген ерекше қатынасымен анықталады.

Педагогикалық қарым – қатынас ережелері:

1. Өзіңіздің балалармен қарым-қатынасыңыз туралы ойлаңыз, оны құрыңыз;
2. Педагогикалық қарым-қатынас құру кезінде педагогикалық мақсатты ғана көздеп қоймай, баланың мүддесін де ескеріңіз.
3. Өз сөзіңізді бір балаға немесе балалар тобына нақты бағыттаңыз.
4. Қарым –қатынасты «билік» түрінде құрмаңыз. Ең кішкентай сәбидің де қарым - қатынаста өз еркіндігіне талпынатыны есіңізде болсын.
5. Балалар ұжымындағы психологиялық атмосфераны тани біліңіз, бұл баламен қарым-қатынасқа көмегін тигізеді.
6. Балаларды тыңдай біліңіз.
7. Өзіңізбен қарым-қатынас кезінде олардың көңіл-күйін сезе біліңіз.
8. Балалар арасында егестер болуы мүмкін екенін және өзіңіздің педагогикалық дәрменсіздігіңіз арқылы оны ушықтырып алуға болатынын ұмытпаңыз.
9. Баланың қателігін айту кезінде әдептірек болыңыз.
10. «Қиын» мәселелерден аулақ болу үшін «неге?», «не үшін?» деген сұрақтан бастаңыз.
11. Қарым-қатынас барысында бастамашыл болыңыз.

12. Қарым-қатынас кезінде әсіресе қыздарға көңіл бөліңіз. Олар мейлінше нәзік, әрі эмоцияға жақын.

13. Балармен қарым-қатынас кезінде бір қалыпта (тура жоспар бойынша) әрекет жасаудан аулақ болыңыз.

14. Кейбір балаларға деген жеккөрішін сезімінен аулақ болып, оны жеңе біліңіз.

15. Конструктивті бастамасыз жасалған жұмыс (тек қана сынау) еш нәтиже бермейді.

16. Балаларға жиі күлімсіреңіз.

17. Балаларды жиі қолдап, мадақтап, мақтап отыруға тырысыңыз.

18. Балалар сіздің өзіне қалай қарайтыныңызды білуі тиіс. Баланың тәртібіне берген сіздің бағаңыз оның өзіңізге деген қарым-қатынасын қалыптастырады.

19. Әр баламен қарым-қатынасыңызды есте сақтаңыз. Есіңізде болсын, Сіздің қарым-қатынасыңыздың өзгеруі баланың негативтік тәртібіне әкеп соқтырады.

20. Әр әңгімеге дайындалып, әңгімелесу стратегиясын құру керек.

21. Балалардың өсіп келе жатқаны және олардың алғашқы тәртібі өзгеріп отыратыны есіңізде болсын.

22. Мұғалім мен сыныптың, тәрбиеші мен топтың арасында кедергілер орын алуы мүмкін. Бұл арада топтағы, сыныптағы, балалар арасындағы әлеуметтік-психологиялық жағдайды ескеру керек.

Сонымен қатар ынталандыру, жазалау және мадақтау тәсілдерін пайдалана отырып, мұғалім әр балаға қатысты ерекше әдепті болуы тиіс. Оқытушыны ұжымы қолдамағанда немесе оқушылар бұл мақтау негізсіз деп есептеген жағдайда мадақтау әдепсіздік. Жаза қолдану кезінде тәрбиеленушіге құрмет пен талапты біркелкі қоя білу өте маңызды. Оқушы қылығына ренжуге, әсіресе бар ашуды баладан алуға, жеке басын қорлауға жол бермеңіз.

Кәсіби этика әріптестерімен және басқа адамдармен түрлі жағдайларда, ресми және бейресми қарым – қатынастар барысында көрінетін маманның жалпы мәдениеттілігі деңгейінің жоғары болуын көздейді. Демек, педагогтың өмірінде қарым-қатынас мәдениеті ерекше рөл атқарады.

Әдепті және қарым-қатынас мәдениетінің негізгі талаптарын білу педагогтың өзіне де, өзі оқытып, тәрбиелеп жатқан балаларға да қажетті.

Мұғалім сенімділік, сыйластық және сүйіспеншілік тәрізді сезімдерді тудыра білуі керек, оларсыз ұстаз шынайы бедел болмайды. Өзіңізге айналадағы адамдардың қалай қарайтыны жөнінде және ол неге байланысты екенін ойланып көріңіз.

Адамдармен жақсы қарым-қатынас құру мұғалімнің кәсіби қасиеті - оқушыны тыңдай, ести білуіне тәуелді. Педагогтың ең маңызды кәсіби қасиетінің бірі - көшбасшылық қабілетінде.

Педагог пен оқушының жеке әлеуметтік-психологиялық өзара қарым-қатынасындағы педагогикалық әдептің алатын орны

1. Қатынас жасау, тілдесу өнері:

- өз мінез-құлқын, сезімдерін басқара алу;
- бақылай, қадағалай алу;
- назарды басқа жаққа аудара білу;
- тәрбиеленушілердің ішкі жан дүниесін түсіне білу және оны ескере білу;
- “жүзіне қарап оқи алу”;
- оқушылармен байланыс жасай алу.

2. Педагогикалық іс-әрекетте қарым-қатынас жасаудың барлық түрлерін қолдану керек (ақпарат алмасу, өзара әрекеттестікті ұйымдастыру, баланың тұлғалық қасиеттерін аша білу, оған ықпал ету және т.б.);

Қарым-қатынас жасау арқылы шешетін мәселеңізді айқын және нақты тұжырымдап алыңыз;

3. Қарым-қатынас жасаудың стратегиясы мен әдіс, жолдарын ойластырып алыңыз, баланың санасы мен мінез-құлқына ықпал ететін әдістерді таңдап алыңыз;
4. Тәрбиеленушілермен қарым-қатыста тілдесуді “тік”, жоғарыдан төменге қарай емес (педагог баладан биік), керісінше, “көлденең” (педагог пен оқушы бірдей) дәрежесінде ұйымдастырған жөн;
5. Балалармен қарым-қатынас жасауда олардың көңіл-күйін түсінуге талпыныңыз, сыныптағы климаттың кішкентай болса да өзгерістеріне назар аударып тұрыңыз;
6. Тәрбиеленушілермен қарым-қатынастағы бастаманы өз қолыңызға алыңыз, есіңізде болсын, өзіндік бастама оқушылармен ынтымақтастықты жасауға Сізге көмектеседі;
7. Тілдесу кезінде өзіңізді еркін ұстаңыз, ешқандай бөгеліп қалушылық, бейберекет қозғалыс, бос күлкі болмау керек;
8. Балалармен сөйлесуде белгілі бір қалыпты ұстанудан алыс болыңыз: өзіңізді өзіңіз ұстай білуде, оқушылардың мінез-құлқына деген таптаурындық қарсы шығуларда, алдын ала жасалынған жоспар бойынша тілдесуде және т.б.;
9. Кейбір оқушыларға деген келеңсіз ойларыңызды, қарым-қатынасыңызды көрсетпеуге тырысыңыз;
10. Оқушылармен қарым-қатынаста мақтауды, мадақтауды, қолдау көрсетуді, мақұлдауды қолданыңыз;